

ЕФЕКТИ ОТ ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯТА НА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОННИЯ ПАЗАР В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА УСЛУГИТЕ

(Научна конференция на Катедра „Икономика на съобщенията“, УНСС, 2010 г.)

Моника Моралийска

Докторант

Катедра „МИО и бизнес“

УНСС

В настоящия доклад се изследва намалението в цените на телекомуникационните услуги в ЕС, като един от основните микроикономически ефекти, реализирани от либерализацията на телекомуникационния сектор в ЕС след 01.01.1998 г.

Отварянето на пазарите на телекомуникационни услуги доведе до навлизането на нови доставчици. От своя страна те влязоха в ожесточена конкуренция помежду си, като в много голяма степен това се отрази положително на пазара – нарасна предлагането на нови и по-разнообразни услуги, качеството им се повиши, подобри се обслужването на клиентите и самият пазар стана по-прозрачен. Един от основните ефекти от либерализацията обаче остава наблюдаваното трайно поевтиняване на предлаганите на потребителите в ЕС телекомуникационни услуги.

Въпреки това, имайки предвид комплексността на телекомуникационния сектор, трябва да се има предвид, че движенията в цените зависят от редица променливи, различни от степента на регулиране или от либерализацията. Трябва да се подчертаем, че промяната (като реални цени) сама по себе си не е непременно знак за успешна или неуспешна либерализация, и тя трябва в идеалния случай се преценява спрямо хипотетичната ситуация на „липса на либерализация“. Подобно

емпирично проучване е извършено от *Copenhagen Economics*¹, което установява, че цените на телекомуникационните услуги в ЕС-15 са били с повече от 20% по-ниски през 2001 г., отколкото биха били ако не беше отворен пазара за конкуренция.

По данни на същия доклад, цените на телекомуникационните услуги в ЕС15 са намалели с около 40% в периода от 1996 г. до 2004 г., като средно цените на телекомуникационното оборудване и услуги са намалели с близо 22%². В много държави-членки, включително Германия и Люксембург, обявените цени са намалели дори с повече от 30%, докато в страни като Белгия, Финландия, Холандия и Испания намаленията в цените са значително по-малки (около 10%).

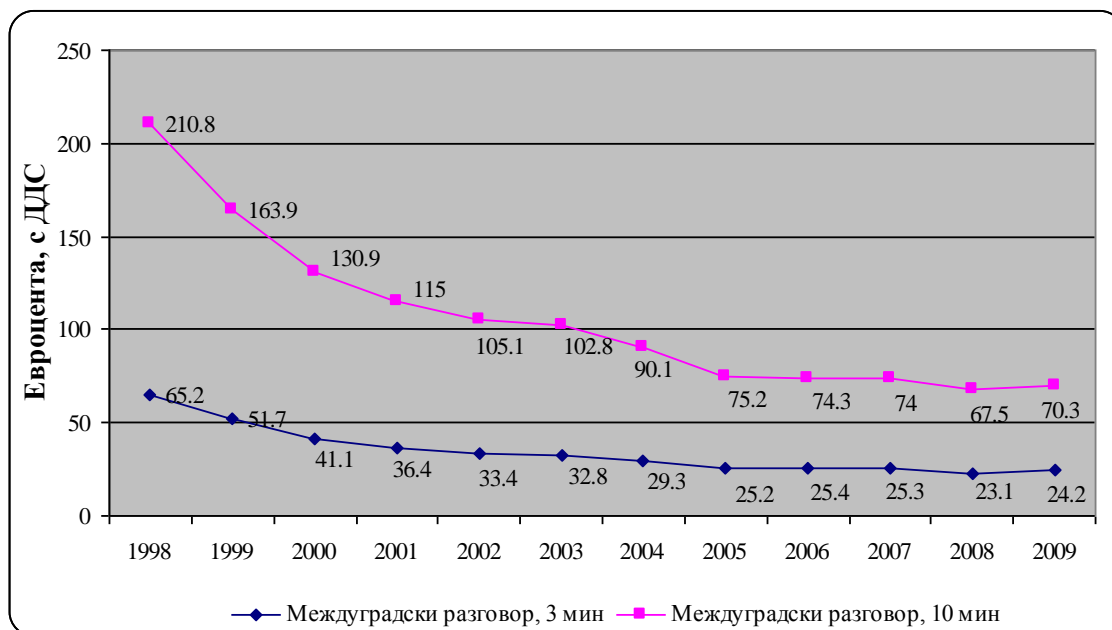
Същевременно, в същия период се наблюдават и значителни увеличения на потреблението на телекомуникационни услуги, което показва, че то е силно еластично спрямо движението на цените.

В следващата фигура авторът анализира констатираното намаление на цените на телекомуникационните услуги в ЕС след либерализацията.

Фигура 1 Цени за междуградски разговори, 3 и 10 мин., претеглена средна за ЕС27 в периода 1998 – 2009 г.

¹ Evaluation of the Performance of Network Industries Providing, Services of General Economic Interest 2006 Report, European Commission, SEC(2007) 1024, Brussels, 12.07.2007

² „Evaluation of the Performance of Network Industries Providing Services of General Economic Interest 2006 Report”, SEC(2007) 1024, Brussels, 12.07.2007

Източник: автора, с данни от 15-ти доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2009 г., Европейска комисия

В периода 1998 – 2009 г. цените на междуградските разговори от 3 мин. средно в ЕС са намалели с 63%. Подобно развитие се наблюдава и при цените при 10-минутните разговори, където отчетеното намаление е още по-голямо. От фигура 1 се вижда, че в този период цените на междуградските 10-минутни разговори в ЕС са намалели с една трета.

Точно тук следва да се потърси връзката между намалението на цените на тези услуги и либерализацията на сектора. Авторът смята, че основната причина за наблюдаваното намаление в цените е видът регулиране, който въвежда либерализацията. След 1998 г., с прилагането на **Директивата за взаимното свързване 97/33/ЕС³** се гарантира взаимното свързване на телекомуникационни мрежи като инструмент за насърчаване на конкуренцията, както по отношение на услугите, които се предоставят на крайните потребители (на дребно), така и по отношение на достъпа до инфраструктурата, необходима за предоставяне на тези услуги на крайните потребители (услуги на едро). Прилагането на Регулаторна рамка 2002 в

³ Directive 97/33/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 on interconnection in Telecommunications with regard to ensuring universal service and interoperability through application of the principles of Open Network Provision (ONP), Official Journal L 199 , 26/07/1997 p. 0032 - 0052

електронните съобщения препотвърждава принципите на *ex ante* регулирането⁴, наложени при взаимното свързване съгласно Директива 97/33/ЕС, на всички пазари на електронни съобщителни мрежи и услуги. При него националните регулаторни органи анализират състоянието на даден пазар, установяват дали на него съществува ефективна конкуренция и ако не - определят предприятие със значително въздействие на пазара. На него се налагат задължения, които почти винаги включват и ценови контрол на предоставяните от предприятието услуги.

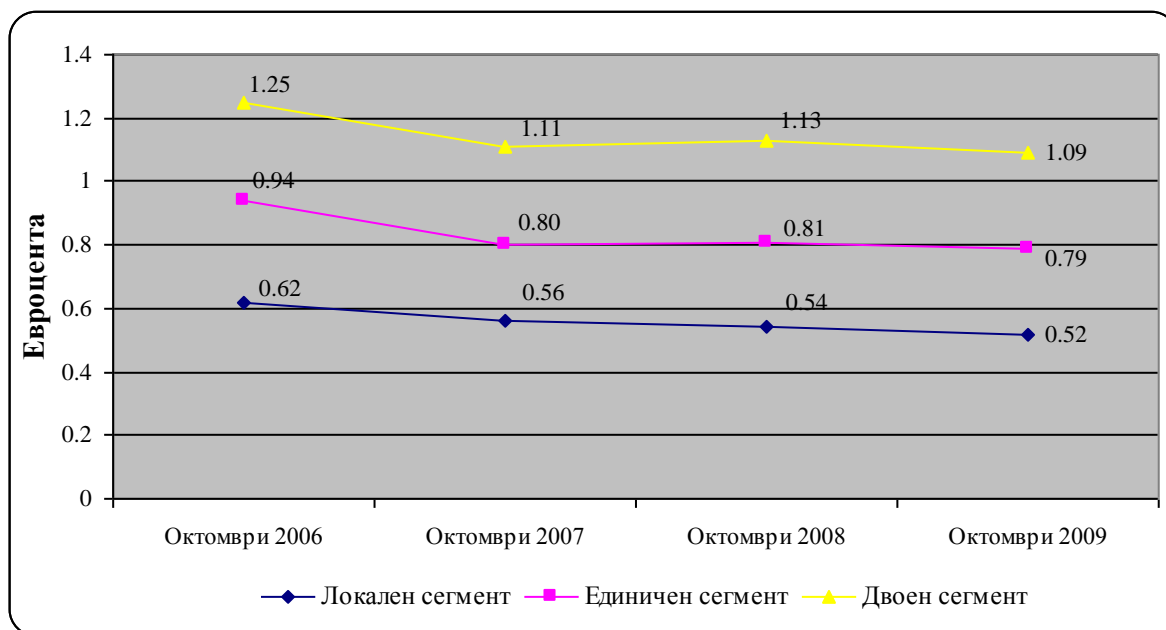
В нашия пример, освен регулаторната намеса на пазарите на дребно (пазарите на обществено достъпни национални и международни телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение за домашни и бизнес потребители), съществува и регулация на едро – на услугата за взаимно свързване⁵ (Interconnection), която предприятията, предоставящи електронни съобщителни услуги ползват, за да ползват мрежата на друго предприятие, чрез която да предоставят телефонна гласова услуга на дребно.

От следващата фигура се вижда, че се наблюдава устойчиво намаление на цените на услугата взаимно свързване в ЕС след либерализацията, което се дължи основно на регулаторните мерки, предприети от националните регулаторни органи съгласно приетата европейска Регулаторна рамка 2002.

Фигура 2 Такси за взаимно свързване за фиксирани телефонни услуги в мрежата на историческите предприятия в ЕС, средна претеглена за ЕС, окт. 2006-2009 г.

⁴ Процес, при който пазарният анализ се извършва занапред, като се прави и оценка и предположение за бъдещото развитие на конкуренцията на съответния пазар и се налагат мерки с цел постигане на ефективна конкуренция.

⁵ Взаимно свързване (на англ. interconnection) - Физическо и логическо свързване на обществени електронни съобщителни мрежи, използвани от едно или от различни предприятия, за да даде възможност на потребителите на едно предприятие да разменят съобщения с потребители от същото или друго предприятие или да имат достъп до услуги, предоставяни от друго предприятие.

Източник: 15-ти доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2009 г., Европейска комисия

Следователно, може да се твърди, че регулаторният процес има съществена роля за намаляването на цените на взаимното свързване (услуга на едро) и също е причина за наблюдаваното намаление на цените на телефонните разговори за крайните потребители (услуга на дребно).

Друг пример, който доказва значимата роля на *ex ante* регулирането, е понижението на цените на мобилните телефонни услуги. През последните пет години цените на мобилната телефония, измерена чрез методологията на потребителските кошници на ОИСР⁶, са намалели за всички видове потребители. Докато цените в малките⁷ и средните⁸ потребителски

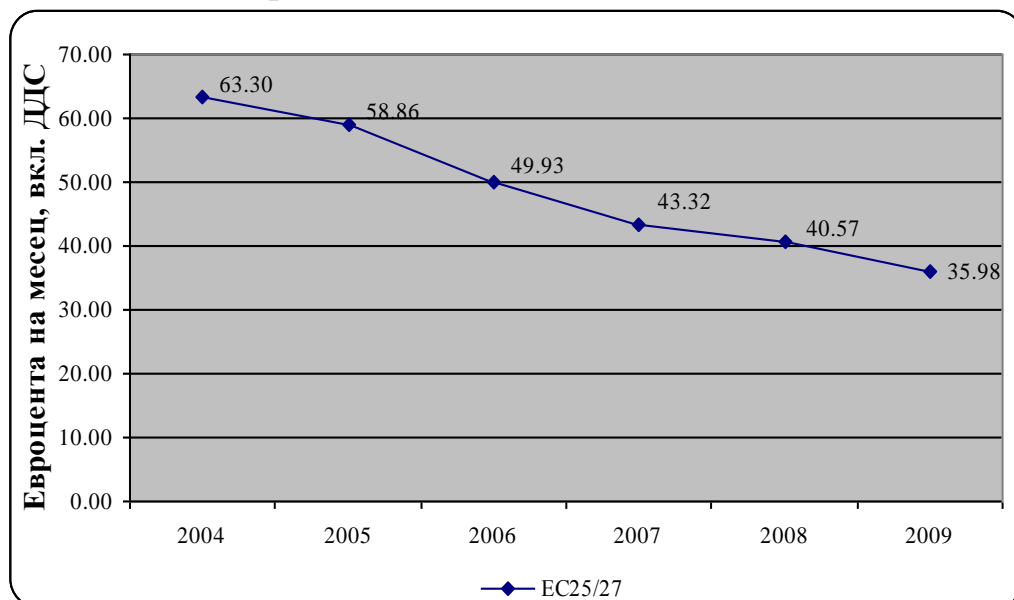
⁶ Методология на ОИСР се основава на кошници, определящи средното потребление за различните услуги. В дефиницията на кошниците е включен критерият те да обхващат най-малко 50% от пазара на услугата във всяка страна, въз основа на наличния брой абонати. За да се построи кошници, Teligen (консултантска фирма в телекомуникационния сектор, която събира и публикува данни за цените на тези услуги от 1979 г.) е събрала ценова информация от първични източници, т.е. директно от телекомуникационните оператори, техните интернет страници и ценови листи. Данните са потвърдени от националните регулаторни органи, така че да се засили надеждността на информацията.

⁷ Включва 25 изходящи повиквания (37 минути) на месец + 30 SMS съобщения, като 42% от повикванията са към фиксирани телефони, 58% към мобилни телефони

⁸ Включва 75 изходящи повиквания (148 минути) на месец + 35 SMS съобщения, като 36% от повикванията са към фиксирани телефони, 64% към мобилни телефони

кошници са спаднали с около 38%, тези в големите⁹ потребителски кошници от 2004 г. до 2009 г. са намалели с почти 44%.

Фигура 3 Средна на всички включени мобилни оператори, кошница с високо потребление

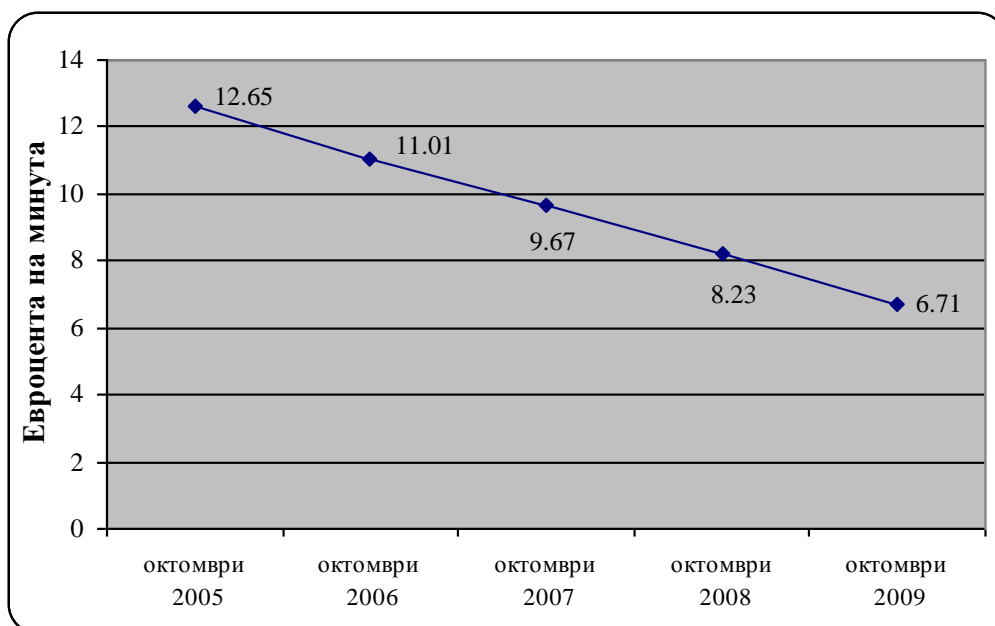
Източник: Commission Staff Working Document Accompanying the Progress Report on the Single European Electronic Communications Market (15th report), sec(2010) 630 final, Brussels, 25.5.2010

За този резултат изключително силна роля изигра регулирането на таксите за терминиране, които мобилните оператори си начисляват помежду си¹⁰ (вж Фигура 4). Забелязваме, че таксите за терминиране в мобилни мрежи продължиха да падат и през 2009 г. (спад от 18.4% в сравнение с 14,8% през 2008 г. и цели 50% спрямо 2005 г.). Намалението в тези такси, които представляват цени за услугите на едро, разбираемо се отразиха и на цените на мобилните телефонни услуги на дребно.

Фигура 4 Цени за взаимно свързване при терминиране в мобилни мрежи, средно за ЕС (цени за взаимно свързване от фиксирани към мобилни мрежи)

⁹ Включва 150 изходящи повиквания (315 минути) на месец + 42 SMS съобщения, като 40% от повикванията са към фиксирани телефони, 60% към мобилни телефони

¹⁰ Терминиране (на англ. termination) - Пренос на входящо повикване от точката на взаимно свързване на предприятието на викания потребител до крайната точката в мрежата, където се намира виканият потребител.

Източник: 15-ти доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2009 г., Европейска комисия

Въпреки спада, таксите за взаимно свързване в мобилните мрежи остават високи в сравнение с таксите за взаимно свързване във фиксираните такива. В тази връзка, с прилагането от националните регулаторни органи на Препоръката на Европейската комисия за регулаторно третиране на таксите за терминиране във фиксирани и мобилни мрежи, се очакват и по-нататъшни намаления на цените на мобилните телефонни услуги на дребно¹¹.

Трети пример за позитивното въздействие на регулирането на електронните съобщителни услуги върху цените им, е услугата „международен роуминг“. С прилагането на Регламента на ЕС за международния роуминг (717/2007/ЕС)¹², цените на тази услуга за крайните потребители поетапно се намаляват от мобилните оператори, като този процес се контролира от националните регулаторни органи в ЕС.

По принцип Регламентът за роуминга се прилага добре и има положителни резултати в почти всички държави-членки, като в повечето

¹¹ Commission Recommendation of 7 May 2009 on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU (2009/396/EC)

¹² Regulation (EC) No 717/2007 of the European Parliament and of the Council of 27 June 2007 on roaming on public mobile telephone networks within the Community and amending Directive 2002/21/EC

случаи цените са определени близо до ценовите тавани. Съгласно публикувания през м. юни 2010 г. междинен доклад на Европейската комисия относно роуминга¹³ операторите на мобилни мрежи в ЕС са намалили своите цени за роуминг в съответствие с допустимите ценови тавани, установени с правилата на ЕС (с Регламента от 2007 г. и изменени през м. юли 2009 г). Подобрила се и прозрачността на услугата по отношение на цените.

Благодарение на изменените правила за роуминг, приети през юни 2009 г. гражданите на ЕС се възползват от по-ниски цени за услугите за роуминг на телефонни разговори и на кратки текстови съобщения (SMS) и са по-добре информирани относно цените, които заплащат за роуминг на данни¹⁴. От 1 юли 2009 г. таванът за пределната цена на разговорите в роуминг, намаля от 0,46 евро на 0,43 евро за минута (без ДДС), а от 1 юли 2010 г. намаля допълнително на 0,39 евро за минута. Пределната цена (тавана) за едно текстово съобщение спадна на 0,11 евро от 1 юли 2009 г. От юли 2010 г. цената, която операторите начисляват помежду си за роуминг на данни, спадна от 1 евро на 0,80 евро за мегабайт качени или изтеглени данни¹⁵.

В крайна сметка, в резултат от предприетите регулаторни мерки на ниво ЕС, цената за роуминг на телефонни разговори в Съюза е намаляла с повече от 70 % от 2005 г. до 2009 г., а изпращането на текстово съобщение между държави-членки на ЕС – с 60 %.

Следователно, една от основните причини цените на електронните съобщителни услуги в ЕС да намаляват след 1998 г. е процесът на регулиране, който е част от процеса на секторна либерализация.

¹³ Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions on the interim report on the state of development of roaming services within the European Union, COM(2010)356 final, Brussels, 29.6.2010

¹⁴ EU cuts the cost of texting and mobile data services abroad – Frequently Asked Questions, MEMO/09/309, Brussels, 1 July 2009

¹⁵ Далекосъобщения: от 1 юли влизат в сила нови мерки срещу шокиращите сметки за роуминг на данни; по-ниски горни граници на цените на роуминг повиквания, IP/10/843, Брюксел, 28 юни 2010 г.

Прилагането на европейската регулаторна рамка и налагането на задължения на предприятията със значително въздействие върху телекомуникационните пазари, доведоха до реализирането на множество положителни ефекти за крайните потребители (индивидуални и бизнес абонати), включително и до намаление в цените на предоставяните услуги.

Литература:

1. 15-ти доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2009 г., Европейска комисия
2. *Commission Recommendation of 7 May 2009 on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU (2009/396/EC)*
3. *Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions on the interim report on the state of development of roaming services within the European Union, COM(2010)356 final, Brussels, 29.6.2010*
4. *Commission Staff Working Document Accompanying the Progress Report on the Single European Electronic Communications Market (15th report), sec(2010) 630 final, Brussels, 25.5.2010*
5. *Directive 97/33/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 on interconnection in Telecommunications with regard to ensuring universal service and interoperability through application of the principles of Open Network Provision (ONP), Official Journal L 199, 26/07/1997 p. 0032 – 0052*
6. *Evaluation of the Performance of Network Industries Providing Services of General Economic Interest 2006 Report, European Commission, SEC(2007) 1024, Brussels, 12.07.2007*
7. *EU cuts the cost of texting and mobile data services abroad – Frequently Asked Questions, MEMO/09/309, Brussels, 1 July 2009*
8. *Regulation (EC) No 717/2007 of the European Parliament and of the Council of 27 June 2007 on roaming on public mobile telephone networks within the Community and amending Directive 2002/21/EC*